

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 399/2010-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. decembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť Ing. J. J., CSc., B., A. M., S., a D. J., S., zastúpených advokátom JUDr. P. R., V., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/42/2010 (pôvodne vedenom pod sp. zn. Nc 768/94) a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. J. J., CSc., A. M. a D. J. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/42/2010 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/42/2010 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Ing. J. J., CSc., A. M. a D. J. priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 2 000 € (dvetisíc eur), ktoré im j e Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava III j e **p o v i n n ý** uhradiť Ing. J. J., CSc., A. M. a D. J. trovy konania v sume 403,95 € (slovom štyristotri eur a deväťdesiatpäť centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. P. R., V., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. júna 2010 doručená s'ťažnosť Ing. J. J., CSc. (ďalej len „s'ťažovateľ 1“), A. M. (ďalej len „s'ťažovateľka 2“) a D. J. (ďalej len „s'ťažovateľ 3, spolu aj „s'ťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/42/2010 (pôvodne vedenom pod sp. zn. Nc 768/94).

S'ťažovatelia svoju s'ťažnosť zdôvodňujú tým, že konanie okresného súdu sa *„vyznačuje nezaujmom... o spravodlivé a definitívne vyriešenie veci, pričom sa v dôsledku zjavnej nečinnosti a priet'ahov vytvoril priestor na to, aby sa všetci účastníci konania cítili*

neistí, nevediac, kto a v akých podieloch bude akú nehnuteľnosť vlastníť“. Tvrdia, že ak by bol súd konal po podaní návrhu, nedošlo by „*k situácii, v ktorej sa navrhovatelia nevedia domôcť svojho právneho nároku už 17 rokov*“. Podľa názoru sťažovateľov sa v doterajšom priebehu konania snažili poskytnúť okresnému súdu potrebnú súčinnosť „*a žiadali súd o možnosť konzultácie, či vyjasnenia veci. Aj požiadavku, aby sa navrhovatelia nechali zastupovať právnikom, splnili napriek tomu, že na to v žiadnom prípade neboli povinní.*“. Sťažovatelia vidia porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v neefektívnej a nesústreďenej činnosti súdu, teda takej, ktorá nevedie k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania v primeranom čase.

Okresný súd sa k dôvodom sťažnosti konkrétne nevyjadril, listom z 11. októbra 2010 len odkázal na pripojené vyjadrenie zákonnej sudkyne JUDr. V. L. adresované predsedovi okresného súdu, v ktorom sa vyjadrovala len k obdobiu po pridelení spisu, t. j. od 28. februára 2007. Vo svojom vyjadrení sudkyňa poukázala na problémy v súvislosti s prácou jej prideleného vyššieho súdneho úradníka, ako aj na to, že sťažovateľmi bol podaný neúplný návrh, ďalej na skutočnosť, že spis jej bol predložený až v októbri 2007, a poukázala aj na následne vykonané úkony (išlo najmä o vydanie pokynu z 22. septembra 2008 vyššiemu súdnemu úradníkovi na zisťovanie aktuálneho stavu okruhu účastníkov, ďalej pokynu z 1. apríla 2010 na prevedenie veci do oddelenia civilných vecí a nariadenia pojednávania na 10. máj 2010, ktoré bolo odročené z dôvodu potreby presného vymedzenia okruhu účastníkov konania).

Sťažovatelia sa k stanovisku okresného súdu a vyjadreniu konajúcej sudkyne vyjadrili prostredníctvom právneho zástupcu vyjadrením zo 17. novembra 2010, v ktorom opätovne poukázali na skutočnosť, že za 17 rokov, počas ktorých trvá predmetné konanie, sa súdy nedokázali vysporiadať s návrhom a že ani súčasná zákonná sudkyňa nekonala vo veci plynulo (napríklad v období od októbra 2007 do 28. septembra 2008), pričom vo veci sa začalo konať až potom, ako sťažovateľ 1 podal sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu.

Z obsahu spisu okresného súdu, ktorý bol ústavnému súdu predložený na nahliadnutie 18. októbra 2010, súd zistil tento podstatný priebeh konania.

Dňa 25. júna 1993 podal sťažovateľ 1 Okresnému súdu Bratislava-vidiek návrh na vyrovnanie dedičských podielov, ktoré nie je dosiaľ právoplatne skončené. Konanie bolo vedené najskôr pod sp. zn. 9 C 210/93, následne pod sp. zn. Nc 768/94 (resp. okresným súdom ako nástupcom Okresného súdu Bratislava-vidiek pod sp. zn. V-2-14Nc/768/94) a v súčasnosti je vedené pod sp. zn. 7 C/42/2010.

Okresný súd Bratislava-vidiek a neskôr okresný súd ako jeho nástupca kvalifikoval návrh ako neúplný, nemajúci náležitosti spôsobilého návrhu na začatie konania podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Z previerky predloženého spisu bolo zistené, že okresný súd opakovane vyzýval sťažovateľa 1, prípadne jeho právnych zástupcov v obdobiach, keď bol právne zastúpený, na odstránenie väd návrhu, osobitne jeho petitu, ako aj na preukázanie oprávnenia zastupovať ostatných účastníkov na strane navrhovateľov v konaní, a to aj s upozornením na možnosť zastavenia konania. Zákonní sudcovia, resp. poverení pracovníci súdu tak urobili až 18-krát (pokyny na odstránenie väd podania boli vydané 13. júla 1993, 15. novembra 1993, 17. februára 1994, 9. mája 1994, 18. marca 1997, 10. augusta 1999, 23. septembra 1999, 18. apríla 2000, 22. augusta 2000, 2. januára 2001, 20. septembra 2001, 4. apríla 2002, 23. augusta 2002, 18. novembra 2002, 18. júna 2004, 6. júla 2005, 19. januára 2006, 5. apríla 2006).

Na uvedené výzvy sťažovateľ 1 spravidla odpovedal doplnením návrhu alebo žiadosťou o odklad takéhoto doplnenia, a to podaniami z 11. októbra 1993, 9. marca 1994, 28. apríla 1994, 10. júna 1994, 29. decembra 1994, 15. októbra 1999, 4. novembra 1999, 17. februára 2000 a 19. júla 2004. Prvý právny zástupca sťažovateľa 1, JUDr. T. H., ustanovený za právneho zástupcu 5. marca 2000, návrh doplnil podaním doručeným okresnému súdu 16. novembra 2000 a súčasný právny zástupca sťažovateľov upravil návrh na začatie konania podaním doručeným 16. júna 2010.

Prvé pojednávanie vo veci bolo okresným súdom vykonané 10. mája 2010, druhé pojednávanie vo veci bolo nariadené na 15. december 2010. Do prvého pojednávania vykonal okresný súd len dva informatívne výsluchy, a to 8. decembra 1999 a 16. decembra 2004, na ktorých okresný súd sťažovateľa 1 poučil o nedostatkoch návrhu a potrebe jeho doplnenia.

Okresný súd v rámci svojho konania uznesením z 24. januára 2005 rozhodol o zastavení konania o návrhu niektorých z označených navrhovateľov z dôvodu, že za nich návrh podala neoprávnená (nesplnomocnená) osoba, a uznesením z 25. apríla 2005 okresný súd odvolanie sťažovateľov 2 a 3 odmietol z dôvodu jeho oneskorenosti. Ústavný súd zistil, že o odvolaní ostatných účastníkov konania nebolo dosiaľ rozhodované a právoplatnosť na uvedených uzneseniach nebola okresným súdom v čase previerky spisu vyznačená. Následne okresný súd vydal 28. júla 2006 uznesenie o spojení vecí vedených pod sp. zn. Nc 768/94 a sp. zn. V-2 Nc 977/94, pričom bolo zistené, že pri vydávaní tohto uznesenia okresný súd konal aj so sťažovateľmi 2 a 3, vo vzťahu ku ktorým pôvodne konanie zastavil. Keďže v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. V-2 Nc 977/94 neboli sťažovatelia účastníkmi konania, nie je potrebné podrobne sa zaoberať postupom a úkonmi súdu v ňom vykonanými.

Zo spisu okresného súdu bolo ďalej zistené, že tento bol postupne pridelený na konanie a rozhodovanie šiestim sudcom okresného súdu, avšak do dňa podania sťažnosti ústavnému súdu nebol vo veci okresným súdom ani raz vydaný meritórny rozsudok. Vec nebola ani do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončená.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, ďalej obsahom zhodného práva podľa čl. 38 ods. 2 listiny a napokon aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote, ktoré je obdobné ako základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou je účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Ústavný súd pripomína, že základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesno-právnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať. Občiansky súdny poriadok obsahuje viaceré účinné prostriedky zabezpečujúce plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania, ktorej výsledkom je právoplatné rozhodnutie a stav právnej istoty.

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, a ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd prihliada v rámci prvého kritéria aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. II. ÚS 32/02, IV. ÚS 202/05, III. ÚS 81/07).

1. Pokiaľ ide o právnu zložitosť veci vedenej pred okresným súdom, ústavný súd bral do úvahy skutkový stav a platnú právnu úpravu relevantnú na rozhodnutie, ako aj charakter veci. Predmetom sporu je návrh na vyporiadanie dedičských podielov podaný sťažovateľom 1 aj v mene ďalších navrhovateľov, uplatňujúci právo podľa § 40 zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom do 10. júna 1992 (ďalej len „zákon o pozemkových úpravách“). Ústavný súd poznamenáva, že od 11. júna 1992, t. j. od účinnosti zákona Slovenskej národnej rady č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o úprave vlastníckych vzťahov“) sú návrhy na vyrovnanie dedičských podielov štandardnou súčasťou rozhodovacej agendy všeobecných

súdov. Pred uvedeným dátumom (t. j. do 10. júna 1992) patrilo rozhodovanie o týchto nárokoch do právomoci bývalých štátnych notárstiev podľa zákona o pozemkových úpravách. Nedostatok skúsenosti súdov je možné pri reštitučných sporoch považovať za prvok, ktorý spočiatku mohol robiť tieto veci zložitejšími (skutkovo, pretože bolo treba zisťovať vlastnícke vzťahy ich rekonštruovaním do minulosti, a právne, pretože sprvu neexistoval jednotný, resp. jednotiaci výklad a aplikácia zákona), avšak žiadna právna a skutková zložitosť veci, prípadne nedostatok judikatúry nemôže ospravedlniť to, že viac ako 17 rokov po začatí sporu nie je vec právoplatne skončená. V okolnostiach prípadu ústavný súd predmetný spor po právnej stránke hodnotí ako bežnú občianskoprávnú vec patriacu do rozhodovacej agendy všeobecného súdnictva, a preto namietané konanie nemožno považovať za právne zložité. Vo vzťahu k faktickej zložitosti veci ústavný súd na základe skutočností zistených zo spisu pripúšťa, že predmetná vec vykazuje znaky faktickej zložitosti, ale zároveň poukazuje na skutočnosť, že ani zložitosť sporu nezbavuje sudcu ústavnej zodpovednosti za prieťahy v konaní zapríčinené nesprávnou organizáciou práce, nečinnosťou bez relevantného právneho dôvodu alebo inými nedostatkami v činnosti súdu (mutatis mutandis I. ÚS 47/96, III. ÚS 173/03). Osobitne je neodôvodnená takáto dĺžka súdneho konania vzhľadom na etický rozmer tohto konania, ktoré bolo zavedené do právneho poriadku na účel zmiernenia niektorých majetkových krívd [§1 písm. b) zákona o úprave vlastníckych vzťahov] a tento účel v sebe zahŕňa aj nutnosť prioritného posudzovania uplatnených reštitučných nárokov zo strany všeobecných súdov (obdobne IV. ÚS 56/07).

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pri hodnotení tohto kritéria ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ 1 síce v zásade reagoval na výzvy okresného súdu smerujúce k odstráneniu nedostatkov návrhu, avšak dlhodobo zjavne bez úspechu, a sťažovatelia 2 a 3 v konaní aktívni neboli (okrem podpísania splnomocnení sťažovateľovi 1 na ich zatupovanie v konaní 1. decembra 1993,

resp. 18. januára 1994 a podania odvolania proti uzneseniu o zastavení konania z 24. januára 2005 nevykonali do prvého pojednávania voči okresnému súdu žiaden iný procesný úkon).

K správaniu sťažovateľov sa okresný súd vyjadril aj pri prešetrovaní sťažnosti podanej predsedovi súdu a v upovedomení o jej vybavení z 18. júna 2010 sp. zn. Spr. 2037/2010 uviedol, že v danej veci bol podaný okresnému súdu sťažovateľmi neúplný návrh v merite veci s nesúrodým označením účastníkov konania, pričom súd vykonával úkony na odstránenie nedostatkov podania a až 1. apríla 2010 došlo k prevedeniu spisu do oddelenia „C“ pod sp. zn. 7 C 42/2010. *„Samotná skutočnosť, že účastník konania, resp. účastníci konania, podajú neúplný, resp. zmätočný návrh na začatie konania, nemožno pričítať na úkor súdu s tým, že vznikajú zbytočné prietahy v konaní, pretože návrh na súd má byť podaný riadne tak, že má byť riadne označený okruh účastníkov, musí byť z návrhu zrejmé, čoho sa návrhom domáha..., musia byť predložené riadne plné moci na zastupovanie jednotlivých účastníkov konania, aby súd mohol vo veci konať. Bremeno podania riadneho návrhu znáša navrhovateľ sám, pričom však aj neúplný návrh... súd skúma a odstraňuje vady návrhu...“* Krajský súd v Bratislave pri prešetrovaní vybavenia sťažnosti sa vo vyjadrení zo 7. októbra 2010 sp. zn. Spr. 2171/2010 stotožnil s názorom podpredsedu okresného súdu zdôrazňujúc povinnosť navrhovateľov v občianskom súdnom konaní jasne vymedziť rámec rozhodovania (t. j. petit), ktorým je všeobecný súd viazaný, okruhu účastníkov a rozsahu požadovanej ochrany práv. *„Negatívny dopad zdĺhavého odstraňovania nedostatkov početných neúplných a nejasných podaní navrhovateľov, ako aj šetrení za účelom zistenia pobytu osôb označených za účastníkov konania na dĺžku konania teda nemožno pripísať súdu, nakoľko tento konal a postupoval v záujme zabezpečenia splnenia podmienok na rozhodnutie vo veci prostredníctvom doplnenia a spresnenia návrhu.“*

Ústavný súd zastáva názor, že nedostatky v zákonom predpísaných náležitostiach návrhu na začatie konania účastníka konania namietajúceho porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov patria medzi okolnosti, na ktoré ústavný súd prihliada pri posudzovaní tvrdenia sťažovateľa o porušení označeného

základného práva. Uvedené skutočnosti na strane sťažovateľa majúce vplyv na predĺženie doby konania však samy osebe nevyklúčujú zodpovednosť súdu za zbytočné prietahy v konaní spôsobené jeho nesprávnym či neefektívnym postupom, alebo dokonca nečinnosťou (obdobne napr. III. ÚS 193/03, III. ÚS 111/04, III. ÚS 103/04).

V posudzovanom prípade podanie sťažovateľov, ktoré malo byť návrhom na začatie konania, nemalo všetky náležitosti, ktoré vyžaduje Občiansky súdny poriadok, a sťažovatelia napriek opakovaným výzvam tieto nedostatky nedokázali odstrániť. Súd však v sporovom konaní nie je povinný konať z vlastnej iniciatívy a nahradzovať úkony účastníkov pri uplatňovaní ich nárokov, plnení procesných povinností a využívaní procesných práv (m. m. IV. ÚS 123/05). Opísané správanie sťažovateľov podľa ústavného súdu malo vplyv na vznik zbytočných prietahov a na túto okolnosť bolo nevyhnutné prihliadnuť pri rozhodovaní o finančnom zadostučinení.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní a vzniknuté prietahy posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu. Je nespochybniteľné, že niekoľkoročné konanie okresného súdu zamerané na odstránenie nedostatkov neúplného návrhu sa vyznačovalo značnou neefektivitou a dlhodobo neviedlo k nastoleniu právnej istoty. Okresný súd nepostupoval dôsledne, keď síce vyzýval sťažovateľa 1 na odstránenie nedostatkov podania, ale nevyužil oprávnenie upravené v § 43 OSP v znení účinnom do 31. augusta 2003, t. j. zastaviť konanie v prípade, ak napriek výzve navrhovateľ podanie nedoplní a v konaní nemožno ďalej pokračovať.

Možno prisvedčiť sťažovateľom poukazujúcim na zastavenie konania o návrhu navrhovateľov v 2. až 17. rade a na následnú výzvu na podpísanie návrhu, že konanie okresného súdu sa vyznačuje chaotickosťou, pretože takýto postup súdu nie je v súlade s Občianskym súdnym poriadkom. Pokiaľ súd vydal uznesenie o zastavení konania vo vzťahu k niektorým účastníkom konania, týmto svojím uznesením je okresný súd viazaný (§ 156 ods. 4 v spojení s § 167 ods. 2 OSP) a k jeho zrušeniu môže dôjsť len zákonným spôsobom. Ak potom niektorí z dotknutých účastníkov konania podali proti uzneseniu

odvolanie, o ktorom nebolo dosiaľ rozhodnuté odvolacím súdom, nie je možné zodpovedať otázku, ktorí z navrhovateľov označení ako navrhovatelia v 2. až 17. vlastne sú účastníkmi konania, a teda o návrhu ktorých z nich má súd vôbec ďalej konať.

V občianskom súdnom konaní je povinnosťou navrhovateľov okrem iného označiť účastníkov konania v súlade s § 79 OSP, avšak vadou návrhu, pre ktorú nemožno v konaní pokračovať, nie je prípad, keď navrhovatelia žalujú osoby, ktoré nemajú právnu subjektivitu, lebo v takom prípade ide o nedostatky podmienok konania, ktoré nemožno odstrániť, a proti takýmto osobám je všeobecný súd povinný konanie zastaviť (§ 104 ods. 1 OSP). Ak niektorí z účastníkov konania stratia počas konania právnu subjektivitu, všeobecný súd je povinný zistiť ich právnych nástupcov a pokračovať s nimi v konaní, a ak právnych nástupcov niet, konanie zastaviť (§ 107 OSP). Ak navrhovatelia upravujú okruh účastníkov o nové osoby, všeobecný súd je povinný sa týmto návrhom zaoberať a rozhodnúť o pristúpení ďalších účastníkov (§ 92 OSP). Napokon ak navrhovatelia žalujú osoby, ktorým z hmotného práva nevyplývajú voči navrhovateľom povinnosti (v tomto prípade na vyrovnanie dedičských podielov), všeobecný súd má proti týmto osobám žalobu zamietnuť. Inak povedané, ustálenie okruhu účastníkov konania, prípadne jeho zmien v priebehu konania, ktorého sa okresný súd opakovane od sťažovateľov dožadoval, pokiaľ v návrhu pôvodne označené osoby boli identifikované údajmi ustanovenými Občianskym súdnym poriadkom, je aj vecou správneho a systematického postupu okresného súdu, ktorý je povinný postupovať i bez ďalších návrhov tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá (§ 100 OSP). Ústavný súd poznamenáva, že nie je zásadne oprávnený zaujímať právny názor k otázke existencie účastníctva sťažovateľov v preskúvanom konaní, pretože na tieto právne závery sú príslušné všeobecné súdy. V danom prípade ústavnému súdu zo zistení, že pri úkonoch vykonaných po vydaní uznesenia o odmietnutí odvolania sťažovateľov 2 a 3 proti uzneseniu o zastavení konania z 25. apríla 2005 okresný súd konal so všetkými sťažovateľmi, vyplynulo, že ich považuje za účastníkov konania, a preto aj na týchto sťažovateľov sa vzťahuje právo na rýchle a spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Okrem už spomínaného neefektívneho postupu, ktorého následky nie je prípustné prenášať na účastníkov konania, ústavný súd zistil aj niekoľko dlhších období úplnej

nečinnosti súdu, z ktorých najdlhším obdobím je obdobie od 29. decembra 1994, keď bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľa 1 dopĺňajúce petit návrhu, do 10. augusta 1999, keď konajúci sudca vydal pokyn súdnej kancelárii na pripojenie iného spisu. Počas tohto viac ako 4 a polročného obdobia nebol zo strany súdu vykonaný žiaden relevantný procesný úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci a jediný vykonaný úkon zaznamenaný v spise smeroval iba k prerozdeleniu spisov medzi sudcami v rámci okresného súdu. Ďalšie obdobia skoro úplnej nečinnosti okresného súdu trvali od 5. decembra 2002 do 18. júna 2004 (1 a polroka) a od 28. februára 2007 do 22. septembra 2008 (tiež viac ako 1 a polroka).

V tejto súvislosti ústavný súd už vo svojej predchádzajúcej judikatúre konštatoval, že je z ústavnoprávneho hľadiska neprijateľné, aby právna neistota v napadnutom konaní nebola odstránená ani po uplynutí viac ako 17 rokoch od jeho začatia (m. m. napr. IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 127/08, III. ÚS 152/08, IV. ÚS 251/08). Systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (ako to vyplýva z vyjadrení konajúcej sudkyne pripojených k stanovisku okresného súdu). Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí-a teda vykonanie spravodlivosti-bez zbytočných prietáhov, aj keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu (pozri napr. I. ÚS 119/03, I. ÚS 150/06).

Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že vzhľadom na celkovú dĺžku súdneho konania, ako aj uvedené obdobia reálnej nečinnosti súdu vo veci bolo postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C/42/2010 (pôvodne vedenom pod sp. zn. Nc 768/94) porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 38 ods. 2 listiny i právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím,

opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Ústavný súd preto v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľov v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, ktorý v čase rozhodovania ústavného súdu vo veci koná, aby ďalej konal bez zbytočných prieťahov. Ústavným súdom vyslovený príkaz konať vo veci bez zbytočných prieťahov je povinný rešpektovať aj okresný súd, pokiaľ tento bude v zmysle rozhodnutia odvolacieho súdu povinný v budúcnosti vykonať ďalšie úkony vo veci, prípadne aj len pri doručovaní rozhodnutí odvolacieho súdu účastníkom konania.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali priznať od okresného súdu finančné zadosťučinenie každému v sume po 15 000 € najmä s ohľadom na dlhodobú nečinnosť okresného súdu, zbytočné vyžadovanie listín, ktoré mal súd už doložené v spise, a na dĺžku konania, ktoré považuje v právnom štáte za neprijateľné.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Súčasne sa pritom riadil zásadou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je reparácia nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody, ktorá by sa po splnení zákonných podmienok mohla uplatňovať v konaní pred všeobecnými súdmi (m. m. IV. ÚS 84/02).

Vzhľadom na zistenú nečinnosť okresného súdu v danom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia. Pri určení finančného zadost'učinenia však ústavný súd prihliadal na podiel s'ťažovateľov na vzniku prekážok brániacich okresnému súdu rozhodnúť o ich návrhu meritórne (t. j. na nedostatky návrhu, osobitne nedostatky spočívajúce v nejasnostiach jeho petitu) a na dlhodobé neplnenie ich procesných povinností opraviť a doplniť nezrozumiteľný návrh rozhodnutia vo veci samej napriek opakovaným výzvam okresného súdu, ktorý je základným predpokladom pri definovaní druhu žalovaného právneho nároku, pri formulácii argumentov, ako aj pri zvolení ďalšieho postupu v dokazovaní. Na základe uvedeného ústavný súd považoval za primerané priznať každému zo s'ťažovateľov finančné zadost'učinenie v sume 2 000 € a na jeho zaplatenie zaviazal okresný súd v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov právneho zastúpenia, ktoré vznikli z dôvodu právneho zastúpenia s'ťažovateľov v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. R. S'ťažovatelia si uplatnili trovy právneho zastúpenia súhrnne v sume 605,94 € za tri úkony právnej služby pri zohľadnení spoločného zastupovania troch osôb.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2009, ktorá bola 721,40 €. Úhradu priznal ústavný súd za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie s'ťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 9, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb

v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), keďže úkony boli vykonané pri spoločnom zastupovaní troch sťažovateľov. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby predstavuje sumu 120,23 €, pri vykonaní dvoch úkonov právnej služby za tri spoločne zastupované osoby by potom odmena predstavovala sumu 721,38 €, avšak po jej znížení o 50 % aplikáciou § 13 ods. 2 vyhlášky ju ústavný súd ustálil na sumu 360,69 €. Paušálna náhrada výdavkov (tzv. režijný paušál) bola priznaná za každý úkon právnej služby v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky v celkovej sume 43,26 € (2 x 3 x 7,21 €). Z uvedených dôvodov preto ústavný súd zaviazal zaplatiť právnenému zástupcovi sťažovateľov ako úhradu trov konania sumu 403,95 €. Úhradu trov konania je okresný súd zaviazaný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Nárok právneho zástupcu na úhradu tretieho úkonu právnej služby ústavný súd nepriznal, pretože jeho vyjadrenie k stanovisku okresného súdu neobsahovalo žiadne nové skutočnosti, ktoré by slúžili ako podklad pre rozhodnutie ústavného súdu (obdobne napr. IV. ÚS 3/05, III. ÚS 283/09).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2010